

Diputació
Barcelona

RELLEU AGRARI I EMPRENEDORIA

Anna Roca, assessora agroterritorial

Barcelona, 4 de novembre de 2024

SUMARI

- 1. LA IMPLICACIÓ D'INSTITUCIONS I ENTITATS (l'anàlisi)
- 2. LA PROMOCIÓ D'EINES I INICIATIVES (la pràctica)
- 3. L'EVOLUCIÓ DEL CONCEPTE I LES ESTADÍSTIQUES (l'alerta!)
- 4. NECESSITATS I REPTES PEL RELLEU AGRARI (com ho abordem?)

1. IMPLICACIÓ INSTITUCIONS I ENTITATS: ANÀLISI

ANÀLISI ... ELS ESTUDIS

- Estratègia de relleu generacional de Catalunya (DARPA, 2022)
- Plan Estrategico de relevo agrario (MAPA, 2022)
- Agenda Rural (DARPA, 2022)
- Pla pilot del **mentoratge** (DARPA, 2022)
- Programa d'acompanyament a la **transmissió agrària** (DIBA, 2023)
- Manifest de Tarragona (2024) (des del cooperativisme agrari)
- Entitats i organitzacions agràries: RMxAe, COAG, Mundubat, RedPAC, ...
- Informe UE **relevo generacional** (2023)
- Pacte **d'orientació** de les generacions agrícoles (França, 2023)

Publicacions i digitalització:

- Aventura de ser pagès (DIBA, 2020) i Nova Pagesia (DIBA, 2022)
- El planter, joves al camp (observatori, punt de contacte, ...)

ANÀLISI ... LES ENTITATS

- ✓ Escola de Pastors de Catalunya, Escoles Agràries (DARPA) i alguns instituts d'ensenyament amb cicles formatius agraris
- ✓ Xarxa de Relleu Agari (ARCA-PDR), GO RETA Espais Test Agraris
- ✓ Entitats diferents escales: municipis amb xarxa de dinamització pública, entitats d'assessorament, organitzacions i sindicats agraris, l'equip de dinamitzadors de joves del DARPA, Direcció Territorial Agrària de la Diputació de Barcelona, ...
- ✓ Programes MAPA: Cultiva i Campus Rural (beques per a joves agricultors per fer pràctiques i formació en entorns rurals <5000 hab.i finques/granges agroramaderes)

PERÒ CONTINUA EL DESENCAIX ...

Més **recerca** des de diferents institucions i a diferents escales

Més **voluntat política** i implicació dels agents

Més **dotació pressupostària**

Necessitat d'assessorar, d'acompanyar, durant tot el procés d'incorporació

Urgència per una **coordinació** entre entitats i institucions

No es té en compte prèviament el **model agrari** de futur

No s'estan flexibilitzant els criteris pels entrants (ha, UTA: per valorar la viabilitat)

No es reforcen elements com **l'emprenedoria agrària**

S'arrastren encara els "**vicis**" de la **PAC** (dilema: terra, drets, activitat)

Falta cooperació entre agents, entitats i metodologia (qui fa què, a quin escala ...)

No es **posa el focus** en la **persona entrant** i la seva qualitat professional i social

2. PROMOCIÓ D'EINES I INICIATIVES

LA PRÀCTICA

- Hi ha diversitat d'**INSTRUMENTS** (de suport, gestió, assessorament per a la instal·lació) per atraure **PAGESIA**:
 - **Bancs de terres**, de recursos, ... (ex: Baix Camp). Registre de terres, DARPA (?)
 - **Espais test** agrícoles i ramaders (ex: Conca Activa)
 - Iniciatives de **Mentoria**, tutoria (en procés d'exploració, casos pilot)
 - Propostes de **Transmissió** de finques i granges (iniciació)
 - **Projectes socials** (Coopera-Actua, Penedès: focus en la formació i la pràctica)
 - Iniciatives **cooperatives "gestió comuna terres"** (G.O.Innoland, València o ex: Balears)
 - Determinació de **condicions per a la Cessions** de finques o de terra (Terrafranca, F. Emprius)
 - **Custòdia** agrària (IAEDEN). Acords privats, convivència entre l'empresa i la propietat
 - **Equipaments i serveis** col·lectius/compartits (obrador, escorxador, distribuïdora, ...)
- Faltaria integrar aspectes formatius, jurídics, mercantils, culturals, ...

LA PRÀCTICA ... ELS RESULTATS

- S'aborda **des de l'economia:** amb incentius per la incorporació a l'activitat dels joves
 - ✓ La **quantia ha anat augmentant**
 - ✓ Però el **mateix tractament pel relleu** generacional i les persones novingudes (?)
 - ✓ Incerteses i **incongruències** a nivel normatiu i **dificultats** per consolidar projectes nous
 - ✓ **Sense coordinació** entre projectes, administracions i territoris
 - ✓ **Enrenou jurídic** (laboral, fiscal i civil) entre empresa, propietat, titularitat, explotació familiar
 - ✓ **Dificultats financeres inicials** (desencaix inversió i temps)
 - ✓ **Escàs reconeixement social** de la nova pagesia
- **La falta de joves en l'activitat agroramadera a curt termini comporta:**
 - ✓ **Tancament** de granges. **Abandonament** de l'espai rural
 - ✓ **Més concentració** de la propietat i del capital
 - ✓ **Modificació del paisatge agrari i del territori rural**

Ajuts directes de la PAC 2022

Font: FEGA, 2023

Enllaç evolució 2018-2022:

<https://public.flourish.studio/story/1753543/>

La gràfica deixa constància del POC PES de les ajudes directes de la PAC destinades a joves agricultors

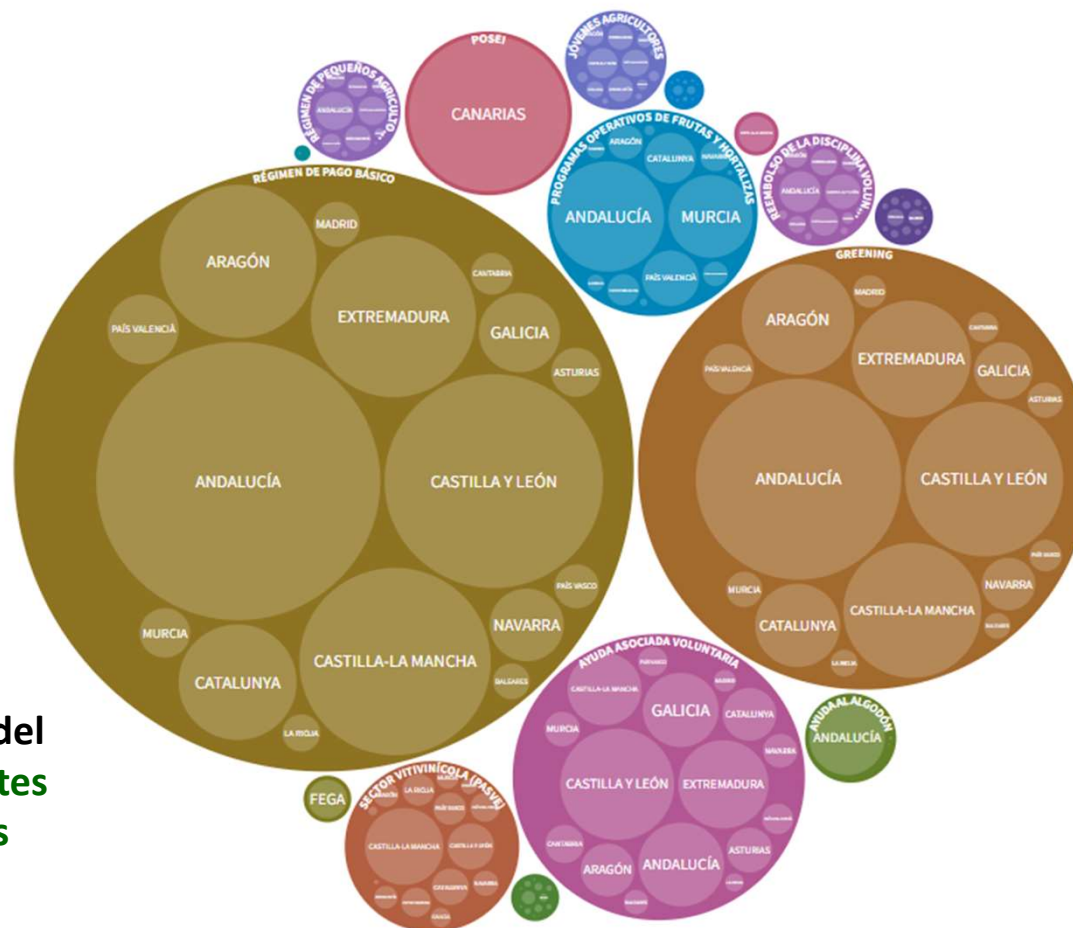
Seguiment pagaments ajuts directes 2022 - Per grups d'ajuts

15 d'octubre de 2023

Imports en euros

Filter:

2018	2019	2020	2021	2022
------	------	------	------	------

Ajudes directes a la incorporació de Joves a l'activitat agrària 2018-2022

- 2018: no hi ha dades desglossades dotació per a Joves Agricultors
- 2019: 63 milions (ES) 5,3 milions (CAT)
- 2020: 50,5 milions (ES) 3,6 milions (CAT)
- 2021: 47,6 milions (ES) 2,9 milions (CAT)
- 2022: 41 milions (ES) 3 milions (CAT)

3. L'EVOLUCIÓ DEL CONCEPTE I LES ESTADÍSTIQUES

EL CONCEPTE

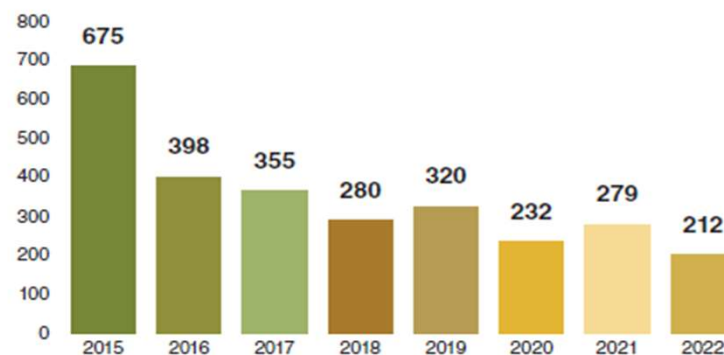

- El **RELLEU AGRARI** conforma un bloc divers:
 - Col·lectiu numèricament **reduït**,
 - Atomitzat i **dispers**, geogràficament
 - Comprèn una **àmplia gamma d'orientacions agràries**, sistemes i models de producció
 - Diferents condicions **socials**: edat, procedència, personalitat i naturalesa jurídica,
 - Amb **més formació i projectes professionals** agraris: creatius i innovadors
- Les **Tipologies/Perfils** de relleu agrari són dispars:
 - Generacional (incorporació per la via oficial: **relleu natural -tradicional-**)
 - Extra familiar (escassament vinculat a l'administració: **nouvinguts de fora del sector**)
 - **Associatiu** (adoptant fórmules singulars més col.laboratives: societats no mercantils, cooperatives de serveis, ...), amb contacte amb l'espai rural
 - Alternatiu (lligat a un **projecte de vida**: entrants a l'activitat, sovint de procedència urbana)
- Evolució del **relleu oficial en xifres**:

LES ESTADÍSTIQUES

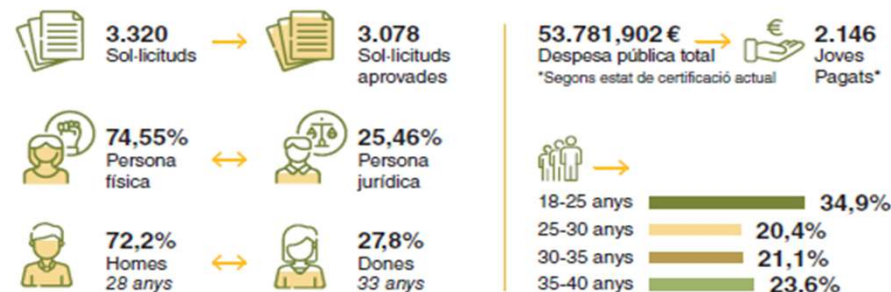
Expedients aprovats de l'ajut de primera instal·lació 2015-2022 segons any de convocatòria. (Observatori de Joves del Planter, 2022)

Percentatge de joves sobre el total de declarants de la DUN, 2021

Perfil de joves que s'incorporen a Catalunya, 2015-2022

Estratègia del relleu generacional de Catalunya.
Pla d'acció 2023-27. DARPA

Expedients aprovats de producció agrària ecològica **18,3%**

Agricultor < 40 anys

Agricultor > 65 anys

874	Explotacions agràries (núm.)	3.035
30.667	Superfície agrària (ha)	42.214
24 (6.523 ha)	Sup. Agrària ecològica (%)	6 (2.717 ha)
34,3	Mitjana d'edat (anys)	75
23,7	Representativitat titularitat dones (%)	16

Vinya, Cereals i Horta	Orientacions tècniques dominants OTE (núm. expl.)	Cereals, Vinya i Porcí
Porcí, Vinya i Boví Carn	Orientacions tècniques dominants OTE (€)	Porcí, Vinya i Cereal
29,5	Naturalesa jurídica Explotacions (%)	9,7

L'ALERTA ...

Programa d'acompanyament a la transmissió agrària de la província de Barcelona, 2023, Diputació de Barcelona

DUN, 2022:

- ✓ 10,4% expedients < 40 anys (63 joves < 25 anys)
- ✓ Moianès, Maresme i Berguedà, comarques enjovenides
- ✓ 33,5% expedients + 65 anys
- ✓ Mitjana edat: 59 anys

L'ALERTA ...

EP!: Col·lectiu de **més de 65 anys**, en una dècada (2009-2020) ha passat de representar **el 23,4% al 33,8%**

Programa d'acompanyament a la transmissió agrària de la província de Barcelona, 2023, Diputació de Barcelona

Agricultor < 40 anys

Agricultor > 65 anys

<5 (267 expl.)	Interval dimensió física explotacions (ha)	<5 (1.564 expl.)
25-50 mil /173 expl)	Interval dimensió econòmica explotacions (€)	1-5 mil (873 expl.)
35	Mitjana Superfície/Explotació (ha)	14
75.123	Mitjana dimensió Econòmica (€/Explotació)	42.909
24,3	Caps d'explotació amb informació pràctica (%)	79,8
16,6	Caps d'explotació amb formació professional agrària (%)	2,5
11,8	Caps d'explotació amb formació universitària (%)	2,2
47,4	Caps d'explotació amb cursos de formació agrària contínua (%)	15,5

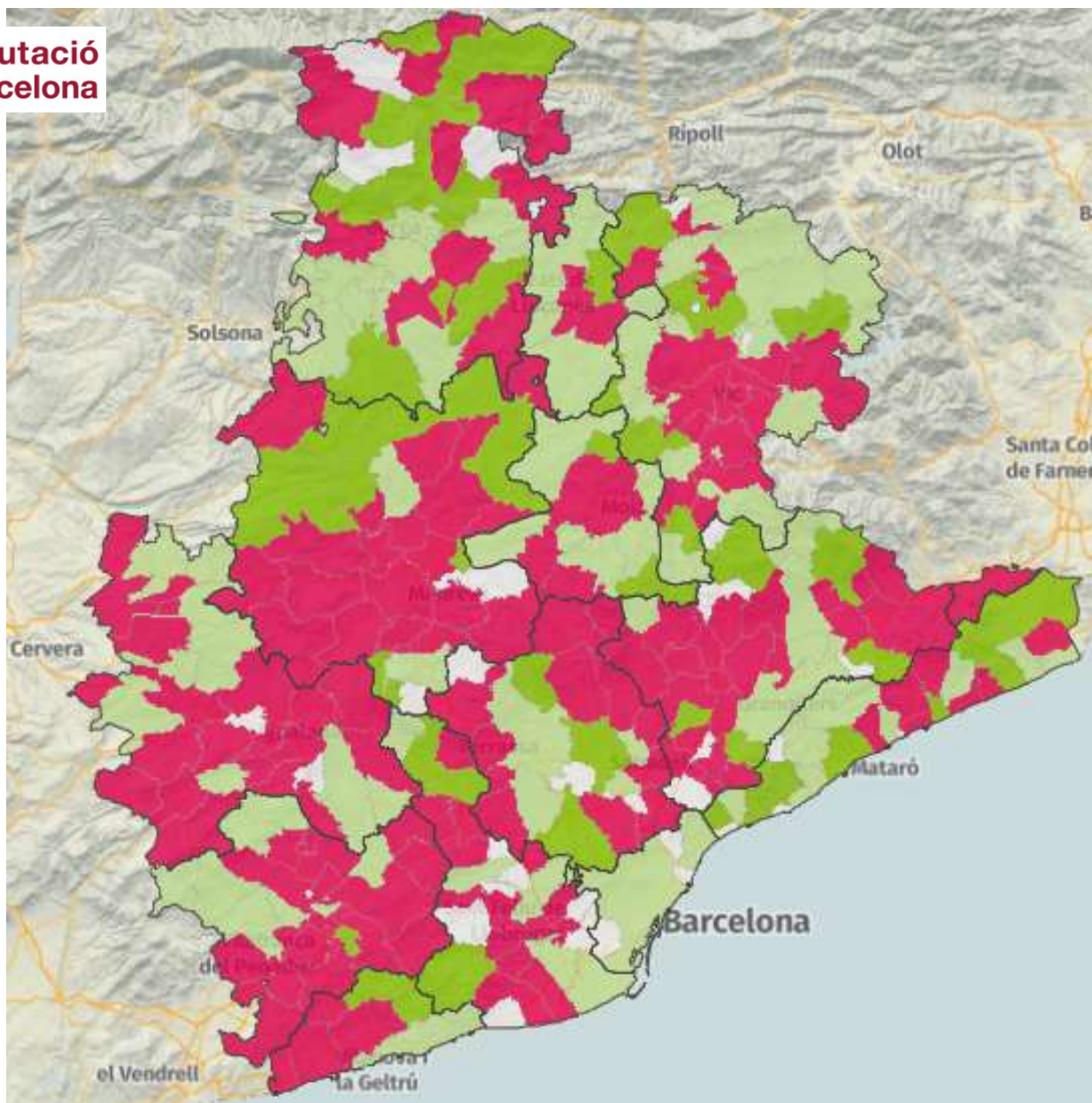
	Vitícoles	Horta	Boví +Oví	Porcí	Cereals	Cabrum	Produccions vàries	Boví carn	Apicultura
Alt Penedès	6								1
Anoia	1								1
Bages			1			2			
Baix Llobregat		1				1			
Barcelonès									
Berguedà			3	2			1	1	1
Garraf									
Maresme		4							
Moianès						1	1		
Osona			2	2	1	1	1	1	
Vallès Occidental									
Vallès Oriental		5			1				
Província	7	10	6	4	2	5	3	2	3
CATALUNYA	24	20	17	15	11	9	11	12	6

*Orientacions
productives per
comarques, de les
incorporacions
agràries del
període 2015-
2022. Font:
Observatori de
Joves al Camp,
2023*

Diputació
Barcelona

Índex de relleu 2020 = 46%

Joves (< 45 anys)= 1.397

Grans ($\geq$ 65 anys)= 3.035

*Índex de relleu generacional 2020
dels municipis de la província de
Barcelona (menors de 45 anys/majors
de 65 anys).*

*Font: Unitat de Suport Agrícola BCN
Smart Rural. Diputació de Barcelona,
2024*

sense explotacions	37
< 50 %	148
entre 50% i 100%	76
$\geq$ 100%	50

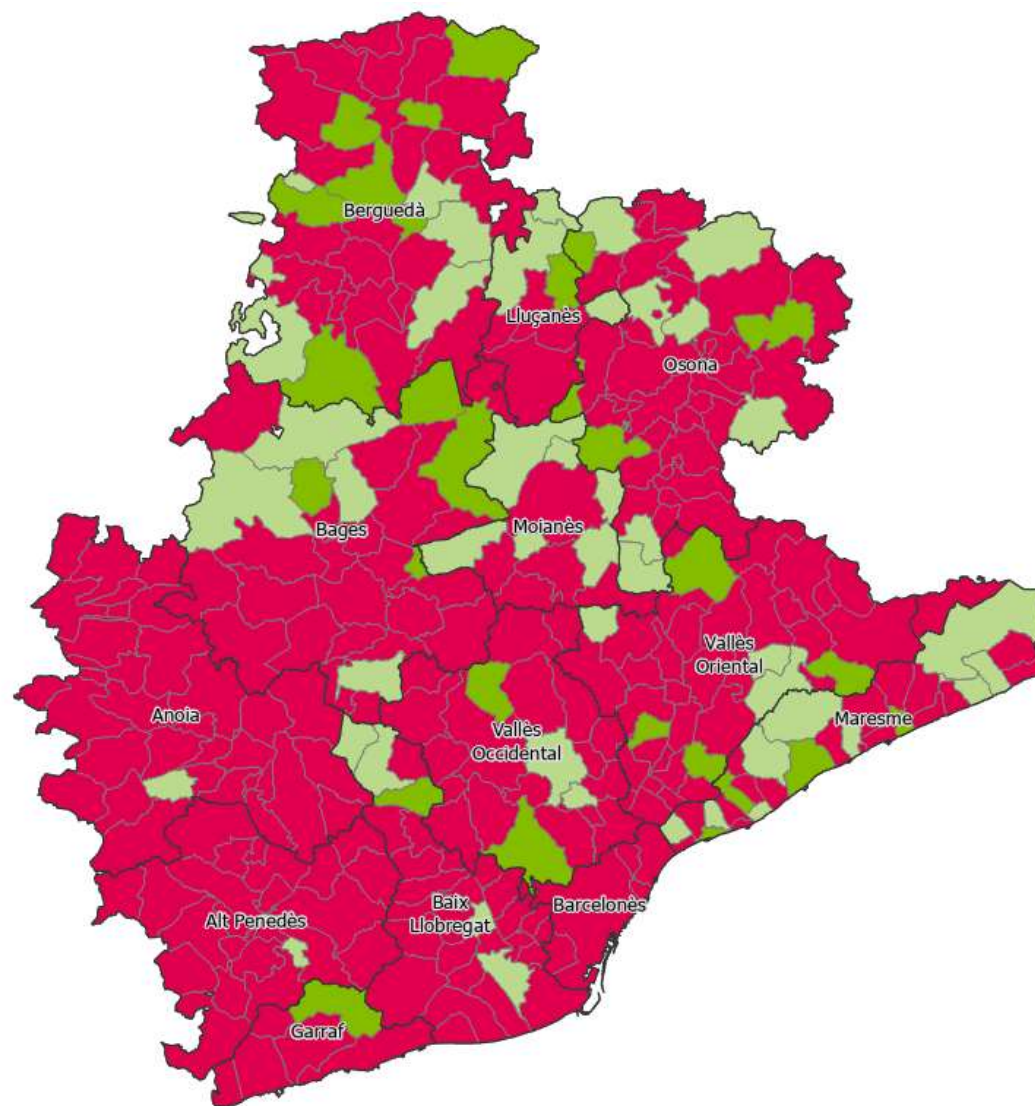

Diputació
Barcelona

Anàlisi de la Capacitat de substitució (grans/joves)

Objectiu:
Deduir la
**potencialitat i el
futur agrícola**

Índex de relleu 2020 = 29 %

Joves (< 40 anys)= 874

Grans (≥ 65 anys)= 3.035

● ≥ 100 %

● entre 50 % i 100 %

● < 50%

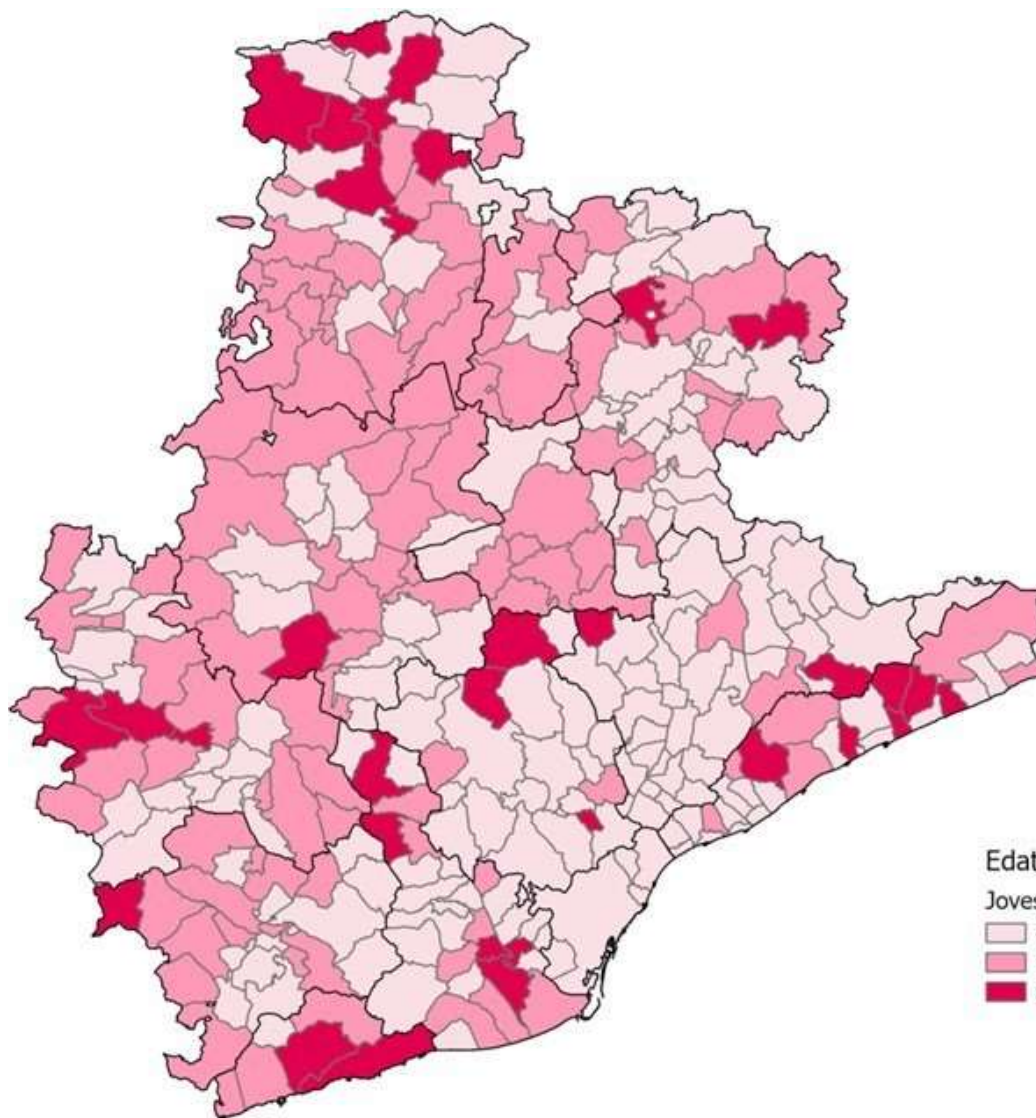

Diputació
Barcelona

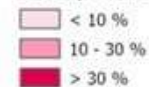

% d'explotacions
agràries
encapçalades per
**joves menors de
41 anys** per
municipis. Font:
Diputació de
Barcelona a partir
de dades de la
DUN, 2022, DACC

Edat de les explotacions- Joves

Joves, menors de 41 anys

4. NECESSITATS I REPTES PEL RELLEU

LES NECESSITATS

- Hi ha la **urgència d'un canvi en la gestió de l'activitat agrària** (social, econòmic i ambiental)
- La **continuitat i reforçament del model familiar agrari** en el territori (manteniment de l'estil de vida, dels paisatges, dels ecosistemes, del patrimoni rural i cultural,)

Per fer front als reptes:

- ✓ l'emergència climàtica
- ✓ la sobirania alimentària
- ✓ la transició agroecològica
- ✓ la digitalització

Sense gent al territori, s'accelera el risc de:

- ✓ **Debilitat i pèrdua de l'activitat agrària i de la xarxa d'acció** (ocupació i serveis) de la cadena agroalimentària
- ✓ Efectes negatius: **despoblament rural, tancament equipaments i serveis dels pobles, vulnerabilitat dels patrimoni** (cultural i natural) i paisatges agraris,

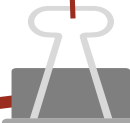
ELS PRINCIPALS ESCULLS?

FACTORS SOCIOECONÒMICS

- . **Baixa rendibilitat** de les empreses agràries (costos/preus)
- . **Limitacions d'accés al finançament**
- . **Complexitat per accedir als ajuts de la PAC** (drets històrics)
- . Encaix estructural i **rol dins la cadena agroalimentària**
- . **Serveis ecosistèmics** no reconeguts, ni social ni econòmicament

VULNERABILITAT

FACTORS LEGALS: INSTITUCIO/POLITICS

- . Dificultat a **l'accés a la terra** (preus, immobilitisme i concentració)
- . **Rigidesa de les normatives i excès de burocràcia**
- . **Poca informació i disposició pública**
- . **Pocs incentius, poca implicació institucional** davant d'una prioritat com és l'alimentació
- . **Transferència tecnològica** i recerca amb poc impacte

PRECARIETAT

FACTORS CULTURALS

- . **Ofici poc atractiu** (actituds, valors associats, coneixements, sabers tradicionals, ...)
- . **Manca reconeixement social** i dignificació pagesa
- . **Dèficit de serveis bàsics**
- . **Dificultat de connexió** amb la vida urbana
- . **Complexitat en les relacions** intrafamiliars
- . **Entorns poc disposats** a donar cop de mà

INCERTESA

ELS REPTES/OPORTUNITATS

- Percebre l'espai rural com un **RECURS** i a les persones incorporades com a **EMPRENEDORS**
- **Eixamplar criteris d'incorporació** a l'activitat agrària:
 - Enfortir **aliances i pactes públic-privat** entre granges i propietaris
 - Pensar en **agricultors pluriactius** (produir aliments i proporcionar serveis a la societat)
 - Contemplar futures d'entrades **d'emprenedors procedents dels assalariats**
 - **Cooperació entre agents** per arribar al consumidor final
- **Fer seguiment exhaustiu** de l'entrant (definir indicadors)
- Decidir **quin tipus de noves empreses agràries** volem?
- On posem el **focus**?
 - En els que **pleguen**? Transmissió, cessió (de terres, de drets, d'activitat)
 - En els **nouvinguts**? Facilitar terra, capital, empenedoria, ...
 - En els àmbits territorials, en els **espais agraris més fràgils**: muntanya, periurbanitat, ...?
 - En alguns **sectors agraris** (amb els de proximitat: horta, llet, bestiar extensiu, ...)?
- Com passem de la **teoria** (ben formulada i estudiada) a la **pràctica** (que està fallant)?

Diputació
Barcelona

TAULA RODONA:

RECURSOS I INICIATIVES PER FACILITAR EL RELLEU AGRARI

TAULA RODONA:

RECURSOS I INICIATIVES PER FACILITAR EL RELLEU AGRARI

- Una temàtica que abraça moltes problemàtiques i mirades:
 - Fa falta la **implicació de polítiques públiques** que donin suport a les iniciatives
 - Calen **serveis i equipaments** (ex: accés de qualitat a internet)
 - **Oportunitat del dret de viure** en qualsevol indret (reforçar l'equitat del territori)
- Una realitat complexa resultat de causes multifactorials:
 - El desenvolupament és el **resultat del mercat i de les polítiques públiques** (inversió, ocupació)
 - Necessitat **d'articular iniciatives de cogestió amb els agents del territori**
- Ara bé, qui s'hi ha d'**implicar** i com?, quin rol hi té la **pagesia**?, com s'encaixa amb la **societat**? I si ... escoltem als **emprenedors**? I si ... les administracions treballessin en convergència?

